

France Osole (1920-2000)

V letu, ko naj bi dopolnil 80 let, nas je 11. februarja 2000 mnogo prezgodaj in poln neizpolnenih idej in načrtov zapustil prof. dr. Franc Osole. Bil je velik znanstvenik, znan daleč preko slovenskih meja. Cenil ga je širok krog strokovnjakov, ki se ukvarjajo z raziskovanjem kamenega in koščenege orodja ter umetniških izdelkov lovcev na mamute, severne jelene in drugo veliko divjad kvartarne ledene dobe. Poleg tega je bil plemenit in duhovno bogat človek, človeško odprt do študentov in sodelavcev.

Svojo pot je pričel v Celju, kjer se je rodil 1. oktobra 1920. Gimnazijo je končal na Ptujju in se še istega leta (1940) vpisal na Vojno akademijo v Beogradu. Propad jugoslovanske armade ga je zatekel v Bosni, kjer je prišel v nemško ujetništvo. Po vrnitvi iz ujetništva leta 1942 je služboval kot skladiščnik v tovarni aluminija v Kidričevem, od koder je bil leta 1943 vpoklican v nemško vojsko. Leta 1945 se je vrnil iz angleškega ujetništva in se še isto leto zaposlil kot vzgojitelj v dijaškem domu na Ptujju. Jeseni leta 1940 se je vpisal na Naravoslovni oddelek Filozofske fakultete v Ljubljani in leta 1952 diplomiral iz biološke in geološke skupine. Po diplomi je eno leto poučeval biologijo na gimnaziji v Murski Soboti, nato je prevzel mesto asistenta na Inštitutu za prazgodovino človeka ljubljanske univerze. Januarja 1960 je doktoriral z delom *Parska golobina, paleolitska postaja v Pivški kotlini*. Leta 1964 je bil izvoljen za docenta za predmete Kvartarologija in Paleolitik SFRJ. Po izvolitvi za izrednega profesorja 1969. leta je za profesorjem S. Brodarjem prevzel vsa njegova predavanja na Odseku za geologijo FNT in na Oddelku za arheologijo FF. Leta 1975 je postal redni profesor in predstojnik Katedre za kvartarologijo FNT. Jeseni 1985 se je zaradi bolezni upoko-jil.

Že kot študent je kazal veliko zanimanje za raziskovalno delo. Udeležil se je številnih arheoloških izkopavanj in si tako nabiral izkušnje za kasnejše raziskovalno delo. Spočetka je le aktivno sodeloval, kasneje pa tudi sam vodil paleolitska izkopavanja v jamah Notranjsko-primorskega krasa (npr. Parska golobina, Ovčja jama, Županov spodmol), v okolici Ljubljane (Matjaževe kamre, Banja jama) in na Dolenjskem (Marovška zijalka, Lukenjska jama). Tako je svoje znanstveno-raziskovalno delo posvetil odkrivanju in raziskovanju pleistocenskih avtohtonih jamskih sedimentov, njihovi paleontološki in kulturni vsebini. Pri proučevanju kamenih in koščenih orodij iz paleolitskih postaj Ovčja jama,

Županov spodmol, Matjaževe kamre, Babja jama in Lukenjska jama je ugotovil, da gravettienski orodni inventarji le niso tako enotni kot so prvotno mislili. Glede na orodni inventar in lovne živali je nato razdelil gravettienski tehno-kompleks v gravettiensko, tardigravettiensko in epigravettiensko kulturno stopnjo. Svoje izsledke je sproti objavljaval v številnih znanstvenih, strokovnih in poljudnoznanstvenih člankih, s katerimi je svoje znanje o ledeni dobi približal širšemu krogu ljubiteljev narave.

Strokovno se je izpopolnjeval na Geološkem inštitutu univerze v Kielu (Nemčija) in na Arheološkem inštitutu v Londonu. Sodeloval je pri Arheološki karti Jugoslavije, pri urejanju Aktov IVe CIS, pri Cowa Survey and Bibliography (Cambridge, USA), pri Enzyklopädische Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas, uredil je Brodarjev zbornik (Arh. vest. 13-14, 1962-1963). Pomagal je organizirati 8. mednarodni kongres za pra- in predzgodovino (UISPP) v Beogradu (1971) in delal v redakcijskem odboru kongresnih publikacij. Kot član H. Obermaier Gesellschaft für Erforschung des Eiszeitalters und Steinzeit se je udeležil več njenih strokovnih zasedanj in z referati sodeloval v Marbachu/Neckar (1968) in Kielu (1970). Bil je zastopnik Jugoslavije v podkomisiji za kvartarno stratigrafijo INQUA. Je soavtor slovenske kraške terminologije, ki je izšla l. 1973 v Ljubljani. Sodeloval je pri Slovarju slovenskega knjižnega jezika in pri nekaterih leksikalnih izdajah CZ in DZS v Ljubljani. V ciklusu predavanj o velikih arheoloških najdiščih Slovenije na Kolarčevi ljudski univerzi v Beogradu je predaval o slovenskem paleolitiku (1973). Podobna predavanja je pripravil za radio Beograd in RTV Ljubljana. Postavil je več strokovnih razstav v Narodnem muzeju v Ljubljani in na Inštitutu za raziskovanje krasa v Postojni. Sodeloval je pri organizaciji in postavitvi razstave Ledenodobne kulture v Sloveniji ob 50. obletnici odkritja Potočke zijalke kot paleolitske postaje.

Več let je delal v univerzitetni stanovanjski komisiji in drugih fakultetnih komisijah in organih. Bil je predsednik Odbora za medsebojna razmerja delavcev Oddelka za montanistiko FNT, predsednik Društva za raziskovanje jam v Ljubljani, zunanji član znanstvenega sveta Inštituta za arheologijo pri ZRC SAZU, v komisiji za izdajo dovoljenj za arheološka izkopavanja pri Zavodu SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine Slovenije. Bil je aktiven član raznih slovenskih in jugoslovanskih strokovnih društev in zastopnik Jugoslavije

v Société Pr historique de Ariège, Francija. Dolga leta je bil član uredniškega odbora Naših jam in soavtor paleolitskega izrazoslovja kamenega in koščenega orodja.

Posebno pozornost je posvečal vzgoji mladih kadrov. Pri pedagoškem delu je bil natančen in strog, saj se je dobro zavedal, kakšno nepopravljivo škodo lahko povzroči neveš  raziskovalec pri odkrivanju kulturnih ostalin naših ledenodobnih prednikov. Za svoje bogato raziskovalno in pedagoško delo je prejel ve  državnih in družbenih

priznanj, med njimi tudi red dela z zlatim vencem.

Zaradi bolezni je moral predčasno odlo iti vse funkcije (1985) in se umakniti v ozadje. Kljub temu je še vedno raziskoval in mlajšim kolegom nesebično posredoval svoje znanje in bogate izkušnj. Dolgo časa je bil neizprosni boj z boleznijo, dokler mu ni kruta usoda pretrgala nit življenja človeka z globoko srčno kulturo in širokim obzorjem znanja ni več. Zapustil nas je človek, ki nam je bil učitelj, sodelavec in prijatelj. Poleg žalosti nas navda-ja še neizmerna tesnoba in praznina.

Bibliografija Franceta Osoleta

- Jantar - zlato severa. - *Proteus* 16, 1954, 148-154.
 O zobeh slonov. - *Proteus* 18, 1956, 109-112.
 Srečko Brodar, Ledenodobni človek na ljubljanskih tleh, Zgodovina Ljubljane, 1. del, 223-234, 1956, Ljubljana. - *Arh. vest.* 7/4, 1956, 466-467, (recenzija).
 Pomen jamskih sedimentov za speleologijo. - *Proteus* 20, 1958, 181-185.
 Ovčja jama. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 310.
 Roška špilja. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 310-311.
 Analiza pleistocenskih jamskih sedimentov. - *Geologija* 5, 1959, 123-128.
 Ov ija jama kod sela Prestranka [!]. - *Arh. preg.* 1, 1959, 7-8.
 Roška špilja u Škocijanskim jamama kod Divače [!]. - *Arh. preg.* 1, 1959, 8-9.
 Ovčja jama - Prestranka [!]. - *Arh. preg.* 2, 1960, 10-11.
 Ovčja jama pri Prestranku. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 221-222.
 Zakajeni spodmol pri Prestranku. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 222-223.
 Izkopavanja v paleolitski postaji Ovčja jama pri Prestranku. - *Geologija* 7, 1961, 326-327.
 Orodje ledenodobnega lovca. - *Proteus* 24, 1961, 138-142.
 Ovčja jama i Zakajeni spodmol - Prestranak - paleolitsko nalazište [!]. - *Arh. preg.* 3, 1961, 10-11.
 Parska golobina, paleolitska postaja v Pivški kotlini. - *Razpr. 4. razr. SAZU* 6, 1961, 437-498.
 Ovčja jama, Prestranek, Postojna - Paleolitska stanica. - *Arh. preg.* 4, 1962, 5-7.
 Akademik prof. dr. Srečko Brodar, sedemdesetletnik. - *Arh. vest.* 13-14 (Brodarjev zbornik), 1962-1963, 7-11.
 Mlajši paleolitik iz Ov je jame. - *Arh. vest.* 13-14 (Brodarjev zbornik), 1962-1963, 129-157.
 Ovčja jama pri Prestranku. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 131-132.
 Zakajeni spodmol. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 189-190.
 Zakajeni spodmol pri Prestranku. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 167-168.
 Podzemeljska jama, arheološko najdišče. - V: *Jamarski priročnik*, 1964, 88-92, Ljubljana.
 Zakajeni spodmol, Prestranek - paleolitska stanica. - *Arh. preg.* 6, 1964, 8-9.
 Paleolitik Slovenije. - *Arh. vest.* 15-16, 1964-1965, 9-20.
 Še neobjavljena orodja iz Parske golobine. - *Arh. vest.* 15-16, 1964-1965, 175-178.
 Izkopavanje v paleolitski postaji Ovčja jama pri Prestranku. - *Geologija* 8, 1965, 139-159.
 Les stations pal olithiques dans des grottes en Yougoslavie. - *Naše jame* 7/1-2, 1965, 33-40.
  upanov spodmol pri Sajevc ah. - *Var. spom.* 10, 1965, 190-191.
  upanov spodmol, Sajevc a, Hruševlje - paleolitska stanica [!]. - *Arh. preg.* 7, 1965, 7-9.
 Sondiranje v kraških jamah iz okolice Prestranka. - *Acta cars.* 4, 1966, 141-150.
  upanov spodmol pri Sajevc ah. - *Var. spom.* 11, 1966, 113-114.
  upanov spodmol, Sajevc a (Postojna) - paleolitska stanica [!]. - *Arh. preg.* 8, 1966, 7-9.
 Babja jama pri Gorjušah nad Dobom. - *Var. spom.* 12, 1967, 80.
 Oris poselitve Slovenije v pleistocenu. - *Arh. vest.* 18, 1967, 241-240.
 Sledovi ledenodobnega lovca v Babji jami pri Gorjuši. - *Občinski poročevalec* (uradni vestnik občine Domžale) 4, 15. 10. 1967, 8, Domžale.
 Zakajeni spodmol, jamska paleolitska postaja. - *Arh. vest.* 18, 1967, 25-42.
  upanov spodmol pri Sajevc ah. - *Var. spom.* 12, 1967, 80-81.
 Jamski sedimenti Notranjsko-Primorskega krasa kot posledica pleistocenskih klimatskih nihanj. - V: *Prvi kolokvij o geologiji Dinaridov* 1, 1968, 197-201, Ljubljana.
 Postojnska jama, bivališče ledenodobnih lovcev. - V: *150 let Postojnske jame 1818-1968*, 1968, 79-87, Postojna.
 Paleolitske postaje v Pivški kotlini. - *Proteus* 31, 1969, 273-274.
 Sp tgravettien Sloweniens. - V: *Actes du IVe Congr. Internat. de Sp l ologie* 4/5, 1969, 379-382, Ljubljana.
 Babja jama nad Dobom pri Domžalah. - *Var. spom.* 13-14, 1970, 145-147.
 Matjaževe kamre pri Rovtah. - *Var. spom.* 15, 1970, 139-141.
  ivalske podobe iz ledene dobe. - *Proteus* 31, 1970, 203-205, 216-219.
 Pal olithique et mesolithique. - V: *Actes du VIIIe Congr. Internat. des Sciences pr historique et protohistorique* 3, 1971, 245-265, Beograd. Soavtor: M. Malez.
  upanov spodmol - station paléolithique. - V: *Epoque préhistorique et protohistorique en Yougoslavie. Recherches et résultats*, 1971, 238-241, Beograd.
 Babja jama, zatoi i e ledenodobnih lovcev. - *Naše jame* 13, 1972, 35-40.
 Akademik prof. dr. Sre ko Brodar - osemdesetletnik. - *Proteus* 35, 1973, 370.
 Babja jama nad Dobom. - *Var. spom.* 17-19/1, 1974, 178-180.
 Matja eve kamre pri Rovtah. - *Var. spom.* 17-19/1, 1974, 90-92.
 Paleolitska kulturna zapu cina v Matja evih kamrah. - *Loški razgledi* 21, 1974, 24-40.

- Radiokarbonske datacije v slovenskem paleolitiku. - *Situla* 14-15, 1974, 25-33.
- Betalov spodmol. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 160-161, Ljubljana.
- Črni Kal. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 128, Ljubljana.
- Dobravlje. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 140, 1975, Ljubljana.
- Jama pod Herkovimi pečmi. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 298, Ljubljana.
- Kostanjevica. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 252, Ljubljana.
- Loka pri Podpeči. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 129, Ljubljana.
- Mokriška jama. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 184-185, Ljubljana.
- Nevlje. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 184, Ljubljana.
- Njivice. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 266, Ljubljana.
- Otoška jama. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 160, Ljubljana.
- Ovčja jama. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 159, Ljubljana.
- Parska golobina. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 156, Ljubljana.
- Poselitev Pivške kotline v ledeni dobi. - *Ljudje in kraji ob Pivki* 1, 1975, 24-36, Postojna.
- Poselitev Slovenije v pleistocenu. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 43-45, Ljubljana.
- Postojnska jama. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 158, Ljubljana.
- Potočka zijalka. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 270-271, Ljubljana.
- Roška špilja. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 133-134, Ljubljana.
- Šentlovrec Marovška zijalka v Mačjem dolu, na Dolenjskem - paleolitska postaja [!]. - *Arh. preg.* 17, 1975, 9-11.
- Špehovka. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 273-274, Ljubljana.
- Vrhnika. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 209, Ljubljana.
- Zakajeni spodmol. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 159, Ljubljana.
- Županov spodmol. - V: *Arheološka najdišča Slovenije*, 1975, 150, Ljubljana.
- Marovška zijalka, novo starokamenodobno najdišče na Dolenjskem. - *Bilten jamarske sekcije PD Železničar* 14, 1976, 19-23, Ljubljana.
- Matjaževe kamre, paleolitsko jamsko najdišče. - *Arh. vest.* 27, 1976, 13-41.
- Paleolit u Sloveniji. - V: *Velika arheološka nalazišta u Sloveniji*, 1976, 7-14, Beograd.
- Paleolitik iz Županovega spodmola pri Sajevčah. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 5, 1976, 7-28.
- Stjepan Vukovič (1905-1974). - *Arh. vest.* 15, 1976, 531-533.
- Jama pri Macetovem mlinu (malnu) pri Moravčah. - *Var. spom.* 21, 1977, 338-340.
- Lukenjska jama pri Prečni na Dolenjskem. - *Var. spom.* 21, 1977, 171-172.
- Pekel pri Šempetru v Savinjski dolini. - *Var. spom.* 21, 1977, 159-162.
- Trhlovca pri Divači. - *Var. spom.* 21, 1977, 173-175.
- Vrišnikova jama pri Pečah. - *Var. spom.* 21, 1977, 340-342 Ljubljana.
- Zijalka v Mačjem dolu (Šentlovrenc na Dolenjskem). - *Var. spom.* 21, 1977, 162-165.
- Kost, ki nas je popeljala v davna obdobja naših prednikov. - *Sobotna priloga Dela*, 21. 7. 1979, 29, Ljubljana.
- Ledenodobne kulture Slovenije. - V: *Ledenodobne kulture Slovenije* (razstavniki katalog), 1979, 18-25, Ljubljana.
- Marovška zijalka, nova paleolitska postaja na Dolenjskem. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 7, 1979, 5-14.
- Nalazišta paleolitskog i mezolitskog doba u Sloveniji. - V: *Praist. jug. zem.* 1, 1979, 135-157, Sarajevo. Soavtor: M. Brodar.
- O ledeni dobi in paleolitskih kulturah. - V: *Ledenodobne kulture v Sloveniji* (razstavniki katalog), 1979, 7-17, Ljubljana.
- Paleolitske i mezolitske regije i kulture u Sloveniji. - *Praist. jug. zem.* 1, 1979, 159-194, Sarajevo. Soavtor: M. Brodar.
- Rad na istraživanju paleolitskog i mezolitskog doba u Sloveniji. - V: *Praist. jug. zem.* 1, 1979, 129-134, Sarajevo.
- Paleolitik iz Jame pod Herkovimi pečmi. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 8, 1980, 7-26.
- Spoznavanje ledenodobnih kultur po osvoboditvi. - V: *Rešena arheološka dediščina Slovenije 1945-1980*, 1980, 11-12, Ljubljana.
- Upoznavanje ledenodobnih kultura odkrivenih posle oslobodenja. - V: *Spaseno arheološko blago Slovenije 1945-1980*, 1981, 6-8, Ljubljana.
- Lukenjska jama. - *Var. spom.* 24, 1982, 132-133.
- Lukenjska jama, arheološko najdišče. - V: *Dolenjski kras*, 1982, 34-37, Novo mesto.
- Epigravettien iz Lukenjske jame pri Prečni. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 11, 1983, 7-32.
- O stari kameni dobi in njeni zapuščini na Slovenskem. Mlajši paleolitik. - *Proteus* 47, 1985, 175-177.
- O stari kameni dobi in njeni zapuščini na Slovenskem. Najmlajše paleolitske kulture. - *Proteus* 47, 1985, 254-256.
- O stari kameni dobi in njeni zapuščini na Slovenskem. Razvoj vede o paleolitiku. - *Proteus* 47, 1985, 31-33.
- O stari kameni dobi in njeni zapuščini na Slovenskem. Stara kamena doba v Sloveniji. - *Proteus* 47, 1985, 92-95.
- Srečko Brodar in Mitja Brodar, Potočka zijalka. Visokoalpska postaja aurignacijskih lovcev, Dela 1. in 4. razr. SAZU 24, 1985, 1-213. - *Arh. vest.* 36, 1985, 379-384, (recenzija).
- Würmski sedimenti Slovenije. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 14, 1986, 7-10.
- Paleolitska zapuščina v Babji jami. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 17, 1989, 25-41.
- Lukenjska jama pri Prečni, Novo mesto. - V: *Arheološka najdišča Dolenjske*, 1990, 7-10, Novo mesto.
- Betalov spodmol, rezultati paleolitskih izkopavanj S. Brodarja, I. del. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 18, 1990, 7-41.
- Betalov spodmol, rezultati paleolitskih izkopavanj S. Brodarja, II. del. - *Por. razisk. pal. neol. eneol. Slov.* 19, 1991, 7-129.

Vida POHAR